

نوش دارویی برای کتاب

در حالی که در طرح تابستانه کتاب امسال هم قرار است کتابفروشان کشور به ارائه تخفیف به خریداران کتاب بپردازند، کارشناسان حوزه نشر نسبت به عدم نظارت بر چنین طرح‌هایی اظهار نگرانی می‌کنند و از سوی دیگر چنین طرح‌هایی را نوعی درمان مقطعی و مُسکن برای بازار راکد نشر کتاب می‌دانند.

در حالی که در طرح تابستانه کتاب امسال هم قرار است کتابفروشان کشور به ارائه تخفیف به خریداران کتاب بپردازند، کارشناسان حوزه نشر نسبت به عدم نظارت بر چنین طرح‌هایی اظهار نگرانی می‌کنند و از سوی دیگر چنین طرح‌هایی را نوعی درمان مقطعی و مُسکن برای بازار راکد نشر کتاب می‌دانند.

به گزارش جام‌&zwjz;جم، از نوروز سال 1395 بود که طرح‌&zwjz;های فصلانه کتاب آغاز شد. ابتدا طرح عیدانه کتاب و بعد از آن هم هر فصل یک طرح دیگر. موسسه خانه کتاب به&zwjz; عنوان مجری، در این طرح با ارائه یارانه به کتابفروشی‌&zwjz;ها شرایطی فراهم کرد تا کتابفروشان تهرانی و شهرستانی، با ثبت&zwjz;نام در طرح به ارائه تخفیف به خریداران کتاب بپردازند. امسال هم طرح تابستانه کتاب قرار است برگزار شود و تا 30 تیر کتابفروشان مهلت داشتند در طرح ثبت نام کنند. طبق آخرین اعلام، دو روز به پایان مهلت ثبت&zwjz;نام از کتابفروشان سراسر کشور برای شرکت در طرح «تابستانه کتاب»؛ بالغ بر 650 کتابفروشی از 31 استان کشور متقاضی شرکت در این طرح شده&zwjz;اند که استان تهران در جایگاه نخست بیشترین تعداد ثبت نام کتابفروشی‌&zwjz;ها قرار دارد و استان‌&zwjz;های قم، اصفهان، خراسان&zwjz;رضوی، فارس و کردستان هم در جایگاه&zwjz;های بعدی بیشترین مشارکت قرار گرفته&zwjz;اند.

درباره طرح

در این طرح سقف تخفیف برای هر کتابفروشی حداقل دو میلیون تومان و سقف مجاز خرید برای هر خریدار حداکثر 100 هزار تومان است. خریدار می‌&zwjz;تواند در چند نوبت و از چند کتابفروشی، کتاب&zwjz;های عمومی را با 20 درصد تخفیف و کتاب&zwjz;های کودک و نوجوان را با 25 درصد تخفیف از کتابفروشی‌&zwjz;های عضو طرح «تابستانه کتاب» خریداری کنند.

مجید غلامی جلیسه مدیرعامل خانه کتاب هدف از اجرای فصلانه&zwjz;های کتاب را که توزیع یارانه مصرف کننده کتاب از طریق کتابفروشی‌&zwjz;ها در سراسر کشور عنوان می‌&zwjz;کند و می‌&zwjz;گوید:&zwjz; بعد از بررسی‌&zwjz;های کارشناسی تصمیم به افزایش بودجه طرح تابستانه کتاب نسبت به دوره قبلی اجرای آن گرفته شد که بر این اساس، بودجه طرح 50 درصد افزایش پیدا کرد.

اما با وجود نکات مثبتی که در این طرح دیده می‌&zwjz;شود، آفت&zwjz;هایی هم وجود دارد که از آن جمله می‌&zwjz;توان به فقدان نظارت بر طرح، تسکین مقطعی بازار نشر در شرایطی که شمارگان کتاب روز به روز کمتر می‌&zwjz;شود و نیز صرف یارانه گزاف برای فروش کتاب و رساندن آن به مصرف&zwjz;کننده اشاره کرد.

احتمال هدررفت منابع

محسن پرویز، نویسنده و معاون سابق فرهنگی وزارت ارشاد به جام&zwjz;جم می‌&zwjz;گوید: در بحث کلان این&zwjz;که بخواهیم تخفیف برای کتاب بدهیم، کاری مثبت و فی&zwjz;نفسه ارزشمند است، اما نکته اساسی بحث نظارت بر این طرح&zwjz;هاست. طرح&zwjz;هایی که به این شکل اجرا می‌&zwjz;شود اگر نظارت درستی نداشته باشد نهایتاً منجر به از بین رفتن منابع مالی می‌&zwjz;شود.

او ادامه می‌&zwjz;دهد: نکته اساسی دیگر این است که کتابفروشی‌&zwjz;ها نیاز به ساماندهی بالاتر از این قبیل طرح‌&zwjz;ها دارند. وزارت ارشاد آمار درستی از کتابفروشی‌&zwjz;ها ندارد و اساساً ارتباط کتابفروشی‌&zwjz;ها و وزارت ارشاد منقطع است. یعنی کتابفروشی‌&zwjz;ها از اتحادیه صنفی خود مجوز می‌&zwjz;گیرند اما ناشران باید مجوز نشر را از وزارت ارشاد بگیرند. بنابراین در بین صنوف مختلف حوزه نشر که از مرحله آغازین تولید محتوا مانند نشر، لیتوگرافی و چاپ باید مجوز&zwjz;ها را از وزارت ارشاد بگیرند، این فقط کتابفروشی‌&zwjz;ها هستند که مجوزی نمی‌&zwjz;گیرند.

سخنگوی انجمن قلم ایران اظهار می‌کند: گرفتن مجوز بخش‌های مختلف از وزارت ارشاد باعث می‌شود امکان برنامه‌ریزی برای آنها وجود داشته باشد، اما وقتی به توزیع محصول یعنی کتابفروشی می‌رسیم، بینیم ارتباطی به وزارت ارشاد ندارد و خود این مشکلاتی را فراهم می‌کند. یکی این که برنامه‌ریزی درستی برای رفع کمبودهای کتابفروشان نداریم و از طرف دیگر مثلا در نمایشگاه‌های کتاب مجبوریم نمایشگاه از تولید به مصرف بگذاریم؛ یعنی واسطه کتابفروشان را حذف کنیم و خود ناشران عرضه‌کننده باشند. حتی نمایندگی دادن ناشران به واسطه‌ها از گذشته‌های دور نوعی تخلف محسوب می‌شده است.

پرویز خاطر نشان می‌کند: وقتی در دولت نهم نمایشگاه‌های استانی را تقویت کرده بودیم و این نمایشگاه‌ها با حضور ناشران بیشتر و به‌طور مستمر و طبق برنامه تشکیل می‌شد، بعضی کارشناسان حوزه کتاب این نکته را مطرح می‌کردند که ارائه کتاب با تخفیف به اقتصاد نشر لطمه می‌زند. این حرف غلطی نبود و نیست. در واقع هر جا کتابفروشی به مقدار کافی وجود دارد، طرح‌هایی که مبتنی بر ارائه تخفیف است، می‌تواند به اقتصاد حوزه نشر لطمه بزند و در نهایت اثر غایی آن، ضربه به چرخه نشر و مغایر با اهداف اولیه طراحان خواهد بود.

جدای این مباحث، انتقادات دیگری هم به این طرح وجود دارد. تجربه برگزاری ادوار گذشته و گزارشات میدانی نشان می‌دهد برخی کتابفروشان عضو طرح، در میانه‌های طرح در پاسخ به مراجعه‌کنندگان از ارائه تخفیف خودداری می‌کنند و در توجیه این کار می‌گویند سقف اعتبارشان پر شده است. یکی دیگر از مهم‌ترین معضلات موجود در این طرح، عدم پوشش همه آثار مجوزدار برای در اختیارگیری این یارانه است. از طرفی فروشندگان و ناشران اطلاعاتی از لیست آثار قابل تفکیک دریافت نکرده‌اند و تنها از طریق ثبت هر یک از کتاب‌های مورد نظر خریدار در سایت خانه کتاب، به قابل تخفیف بودن یا نبودن آنها پی می‌برند. با این حال، برخی کارشناسان و کتابفروشان هم از این طرح راضی و برخی دیگر هم خواهان استمرار طرح هستند و مثلا می‌گویند طرح باید در کل فصل تابستان برگزار شود و نه یک دوره یک ماهه.

موج‌سواری رسانه‌ای

نادر قدیانی، مدیر انتشارات قدیانی به‌عنوان یکی از پیشکسوتان عرصه نشر به خبرنگار ما می‌گوید: طرح‌های زیادی برای رونق فروش کتاب اجرا شده که جواب نداده است. او راز موفقیت طرح‌های فصلانه کتاب را رسانه‌ای شدن آن می‌داند. البته این ناشر قدیمی تصریح می‌کند: مشکل کتاب با این طرح‌ها حل نمی‌شود، چون شمارگان کتاب از 3000 نسخه به کمتر از هزار نسخه رسیده، اما در همین شرایط به هر حال چنین طرح‌هایی بازار کتاب را رونق داده است.

مسکن مقطعی

مهدی فیروزان، مدیرعامل شهر کتاب درباره طرح تابستانه کتاب و طرح‌هایی از این دست به جام‌جم بیان می‌کند: اگر پرسش این است که این طرح راه‌حلی برای بازار نشر است یا نه، پاسخ منفی است. این طرح فقط یک مسکن است و مسکن خوبی هم است، اما چون دوام ندارد، نمی‌توان از آن به‌عنوان یک خدمت مستمر یاد کرد.